

ONDERZOEK ONDERSTEUNING STICHTING SIEMEI

Mei 2024

Inleiding

De gemeenteraad heeft op 25 januari 2024 een ‘Motie vreemd aan de orde van de dag’ aangenomen over Stichting Industrieel Erfgoed Meierij (SIEMei). In de motie wordt het college verzocht:

1. Te onderzoeken of en zo ja welke mogelijkheden er zijn om als gemeente de Stichting Industrieel Erfgoed Meierij (financieel) te ondersteunen.
2. De raad vóór 1 april 2024 over de uitkomst van dit onderzoek te informeren.

Een meerderheid van de gemeenteraad heeft deze motie aangenomen.

Het onderzoek heeft inmiddels plaatsgevonden. De resultaten hiervan leest u in dit rapport.

Plan van Aanpak

Het onderzoek richt zich op de volgende onderdelen:

1. De toekomstplannen van Stichting SIEMei.
2. De toekomst van de huidige locatie en gebouwen van Stichting SIEMei op de Noordkade. Wat wenst de eigenaar hiervan te gaan doen?
3. Inventarisatie musea in de gemeente Meierijstad (rechtspersoonsvormen, openingstijden, bezoekersaantallen, financiën, huisvestingslasten etc.)
4. Het draagvlak vanuit andere disciplines, zoals cultuureducatie en welzijn (dagbesteding etc.)
5. De gevolgen van nieuwe keuzes voor andere musea (eventueel precedentwerking).

Termijn/planning

De gemeenteraad is toegezegd vóór 1 april 2024 een stand van zaken te geven over het onderzoek. Met een Raadsinformatiebrief is de gemeenteraad aangegeven dat het onderzoek in mei 2024 is afgerond.

Samenvatting

In het eerste kwartaal 2024 heeft het gevraagde onderzoek plaatsgevonden. Hieruit zijn de volgende conclusies getrokken.

Algemeen

Tien jaar geleden is SIEMei gestart op de Noordkade. De activiteiten van SIEMei dienden als een soort vliegwiel met het doel reuring te verkrijgen. De Noordkade is nog volop in ontwikkeling. De eigenaar heeft plannen voor de huidige gebouwen van SIEMei. Daarnaast moeten alle gebruikers van de Noordkade huur en servicekosten gaan betalen. Voor SIEMei leidt dit tot financiële problemen. Van belang is dat er duidelijkheid ontstaat over de toekomst. Partijen dienen gezamenlijk naar een toekomstbestendige oplossing te werken met open vizier voor elkaars standpunten en (exploitatie)mogelijkheden.

Financieel

1. Er is sprake van een financieel, gezonde Stichting SIEMei.
2. Een mogelijk toekomstige huur voor het pand van ongeveer € 25.000,- en een eventuele vergoeding voor de servicelasten leiden tot een negatief exploitatieresultaat voor Stichting SIEMei.
3. Een huur en servicelasten kunnen ten laste worden gebracht van het eigen vermogen van Stichting SIEMei. Dit betekent dat na een periode van 5-7 jaar er sprake is van een negatief eigen vermogen.
4. De eigenaar van het terrein heeft (verduurzaamheids)plannen voor de gebouwen die SIEMei momenteel gebruikt, maar daarover bestaat nog geen duidelijkheid.

Inhoudelijk

1. Een geregistreerd museum is door het bestuur van SIEMei en de gemeente onderzocht, maar is niet haalbaar. Er kan niet aan de eisen voor registratie worden voldaan.
2. Het bestuur van SIEMei wenst op de Noordkade gehuisvest te blijven. Een alternatief is mogelijk huisvesting aan het spoor, maar heeft niet de voorkeur vanwege de aanwezig ecologische verbindingzone.
3. Het subsidiëren van museum SIEMei in de huisvestingskosten schept een precedent ten opzichte van andere musea, die eenzelfde educatief programma uitvoeren als SIEMei.
4. De erfgoednota geeft mogelijk inhoudelijk aanknopingspunten voor enige financiële ondersteuning als je kijkt naar erfgoedprogramma's (educatie). Dit heeft wel een precedentwerking naar de musea die dezelfde programma's uitvoeren. Bovendien lost deze vorm van ondersteuning niet het probleem van de huisvestingskosten op.
5. SIEMei kan mogelijk dienen als een laagdrempelige inloopvoorziening van Ons Welzijn. Inwoners kunnen hier, zonder indicatie, een fijne en zinvolle dagbesteding hebben, die aansluit bij hun mogelijkheden, wensen en behoeften. Daarvoor dient nader onderzoek plaats te vinden.

Stichting Industrieel Erfgoed Meierijstad (SIEMei)

Wat en wie is Stichting Industrieel Erfgoed Meierijstad?

Stichting Industrieel Erfgoed Meierij (SIEMei) beheert en exploiteert een museum op de Noordkade. Het museum is in 2009 bij de start van de ontwikkeling van de Noordkade opgericht. Het museum is mede op initiatief van de eigenaar van de grond en gebouwen en de voormalige werknemers van de CHV tot stand gekomen. Doelstelling was reuring te krijgen op het voormalig CHV-terrein.

Het museum biedt een groot scala aan machines en gereedschappen en geeft een stuk geschiedenis weer van het industriële leven in Brabant en de ontwikkelingen van de techniek hieromtrent. Daarnaast heeft de stichting ook een likeur- en frisdrankenmuseum in beheer. Er worden veel rondleidingen verzorgd voor groepen, scholen en bedrijven. SIEMei voert ook op verzoek opdrachten uit voor gemeente, bedrijven en instanties. Hiermee worden financiële middelen gegenereerd om het museum in stand te houden. Het museum wordt beheerd door ongeveer 75 vrijwilligers.

Het museum heeft vanaf de start in 2009 tot en met 2020 financieel geen problemen gekend. Door de entreegelden, opdrachten van derden, sponsoring en het feit dat er geen huur en servicekosten (waaronder energielasten) betaald hoefden te worden, is sprake van een financieel gezonde stichting.

SIEMei heeft een beleidsplan opgesteld met een uitvoeringsprogramma. Met name PR en marketing, communicatie en nadenken over de positie van het museum zijn speerpunten voor de periode 2021-2026.

Koerswijziging positie van SIEMei

Stichting SIEMei is in 2009 mede op verzoek van de eigenaar van de Noordkade gestart met haar activiteiten. Vanaf de oprichting van het museum tot heden wordt door de eigenaar geen huur gevraagd, zodat SIEMei de kans kreeg te kunnen groeien naar een volwaardig museum. Dit paste in de strategie om de Noordkade op organische wijze te herontwikkelen.

Nu SIEMei dit jaar 15 jaar bestaat gaat er vermoedelijk een nieuwe situatie ontstaan die enerzijds is ingegeven door het toekomstig gebruik van de museumruimten en anderzijds door het financiële aspect.

De ‘aankondiging’ dat SIEMei op termijn ook huur en servicelasten moet gaan betalen voor het museum annex nevenruimten komt niet als een verrassing en is ook begrijpelijk. Ook overige gebruikers van de Noordkade betalen een jaarlijkse huursom. Per 1 januari 2021 zou SIEMei huur en servicelasten moeten gaan betalen. Tot op heden heeft SIEMei geen huurovereenkomst en geen factuur mogen ontvangen.

Op het moment dat SIEMei huur en servicekosten moet gaan betalen komt de jaarlijkse exploitatie in de knel. In de afgelopen jaren hebben ze de jaarrekeningen positief kunnen afsluiten, omdat:

- a. Geen huur in rekening werd gebracht door de eigenaar van het gebouw;
- b. Werkzaamheden voor derden werden verricht waarvoor een vergoeding werd verstrekt;
- c. Het plaatselijke bedrijfsleven SIEMei ondersteunt met sponsorbijdragen;
- d. Alle activiteiten in handen lagen van vrijwilligers zonder een financiële vergoeding.

SIEMei heeft de afgelopen 15 jaar kunnen sparen voor toekomstige investeringen t.b.v. het museum en het Spoorpark. Ook het Spoorpark is een onderdeel van SIEMei, waar vrijwilligers zorgen dat materieel wordt opgeknapt en onderhouden. Dat dit onderdeel ook voor de nodige kosten zorgt is evident. Aandachtspunt hierbij is de aanwezigheid van een ecologische verbindingszone op en nabij deze locatie. Dit geeft beperkingen in het gebruik van de terreinen.

Uitgaande van de huurprijs ad € 25,- per m² voor gebouwen (bedrijfspanen) is de raming dat men ongeveer € 20.000,-/€ 25.000,- moet gaan betalen. Een dergelijk bedrag past volgens het bestuur van SIEMei niet binnen haar exploitatie en betekent dat men jaarlijks met een negatief resultaat te maken krijgt.

Het bestuur van SIEMei heeft in gesprekken met de gemeente aangegeven dat de eigenaar van het pand op de Noordkade mogelijk een andere bestemming voor het pand wenst dan de huidige museumfunctie. Dit kan inhouden dat SIEMei op een andere locatie haar activiteiten voort moet zetten. In dit onderzoek wordt dit aspect nader gedefinieerd.

Financiële situatie SIEMei

Uit de cijfers van SIEMei blijkt, dat gedurende het 15-jarig bestaan van SIEMei er sprake is een gestage groei in exploitatie en vermogen. Naast de post museumopbrengsten is de post collectie-aankopen vaak een bepalende post in het jaarlijkse exploitatieresultaat.

In de toekomst zullen aankopen/grote investeringen via de in 2023 gevormde bestemmingsreserve gaan lopen.

Op basis van de overgelegde jaarrekening 2023 en de balans per 31-12-2023 wordt het volgende geconcludeerd.

1. Het exploitatiesaldo 2022 bedraagt -€ 19.119,-
2. Het exploitatiesaldo 2023 bedraagt +€ 12.684,-
3. Het negatieve resultaat 2022 wordt met name veroorzaakt door minder bezoekers (effect ca. € 6.000) en vooral door het onderhoud (effect ca. € 10.000). Dit is ten laste gebracht van de exploitatie en niet van de bestemmings- of onderhoudsreserves.
4. Het eigen vermogen bedroeg per 31-12-2022 een bedrag van € 199.022,-.
5. Het eigen vermogen bedroeg per 31-12-2023 een bedrag van € 211.851,-.
6. Vanaf 2023 is een bestemmingsreserve gevormd voor toekomstige aankopen/projecten van € 183.000,-.

Conclusies

1. Er is sprake van een financieel gezonde Stichting SIEMei.
2. Een eventuele huur voor het pand van ongeveer € 25.000,- en een eventuele vergoeding voor de servicelasten leidt tot een negatief exploitatieresultaat.
3. Huur en servicelasten kunnen wel ten laste worden gebracht van het eigen vermogen. Dit betekent dat in een periode van 5-7 jaar er sprake is van een negatief eigen vermogen.

Eisen aan een geregistreerd museum

Vooraf

In Meierijstad worden twee musea, Museum Jan Heestershuis en Museum van Brabantse Mutsen en Poffers (Paulus Gasthuis), door de gemeente gesubsidieerd, omdat de panden waarin deze gehuisvest zijn eigendom zijn van de gemeente Meierijstad. Museum Jan Heestershuis is zelfs ingeschreven in het landelijk Museumregister en voldoet aan de criteria die gesteld worden in de Museumnorm.

De andere musea in Meierijstad zijn niet gehuisvest in eigendom van de gemeente Meierijstad of zijn niet geregistreerd in het landelijk Museumregister. Om die reden worden deze niet gesubsidieerd.

Stichting Museumregister Nederland

Het beheer van het Museumregister wordt uitgevoerd door de onafhankelijke stichting Museumregister Nederland. Het doel van museumregistratie is het zichtbaar maken, bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de Nederlandse musea ten behoeve van het verantwoord beheer van het museale erfgoed in Nederland.

Het Museumregister is een register van museale instellingen die aantoonbaar voldoen aan criteria voor een kwalitatief hoogwaardige invulling van de functies van een museum. Deze criteria zijn samengevat in de Museumnorm.

Wat zijn de voorwaarden voor vermelding in het Museumregister?

Om een vermelding in het Museumregister te verkrijgen moet een museum aantonen dat ze aan de Museumnorm voldoet. Uitgangspunten van de Museumnorm zijn de ICOM-museumdefinitie en de Ethische Code voor musea. De Museumvereniging (MV) en het Landelijk Contact van Museumconsulenten (LCM) zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de Museumnorm.

De norm wordt door MV en LCM periodiek of indien nodig geactualiseerd in samenspraak met hun achterban. Afgevaardigden van beide besturen bespreken minimaal eenmaal per jaar de nationale en internationale ontwikkelingen in het museale veld, die mogelijk wijzigingen in de normen-set noodzakelijk maken. De stichting Museumregister Nederland toetst de voorstellen tot wijziging op consistentie en toetsbaarheid. Een voorstel tot wijziging wordt met de geregistreerde musea gedeeld en daarna bekrachtigd in een ledenvergadering van de MV.

Elke instelling in Nederland die voldoet aan de criteria zoals vastgelegd in de Museumnorm komt in aanmerking voor een vermelding in het Museumregister, ongeacht of deze instelling zichzelf een museum noemt. Voor instellingen met een combinatie van museale en niet-museale functies geldt dat alleen de onderdelen die voldoen aan de eisen van de norm in aanmerking komen voor registratie. De Museumnorm is een specifiek museale standaard en is aanvullend op algemeen geldende gedragsregels en wet- en regelgeving.

Museumnorm 2020

De museumnorm dateert van 2020. Dit is een herijkte versie is een actualisatie en verdere verduidelijking van de Museumnorm van 2015. De uitgangspunten zijn verstevigd door de toevoeging van de Code Diversiteit & Inclusie en de Fair Practice Code. Musea dienen deze uitgangspunten te onderschrijven en – naar vermogen – te implementeren.

De indeling van de Museumnorm is gelijk gebleven. De norm bestaat uit 17 criteria verspreid over de drie pijlers bedrijfsvoering, collectie en publiek. In bijlage 3 worden deze criteria nader toegelicht. Een museum moet aan deze Museumnorm voldoen als men officieel geregistreerd wil worden in het museumregister.

Toekomstvisie van SIEMei

Het bestuur heeft duidelijk de voorkeur om op de Noordkade gevestigd te blijven. Een alternatief is een verplaatsing naar de Spoorzone. Dan heeft men echter te maken met een ecologische verbingszone (EVZ) waardoor bouwen of het verrichten van activiteiten moeilijk wordt. Het bestuur werkt met een 75 vrijwilligers en wil graag een vrijwilligersorganisatie blijven. Dit is ook noodzakelijk om met de financiën uit te komen. De organisatie kent naast het bezoek van het museum twee soorten rondleidingen, een werkplaats en educatieve activiteiten. SIEMei geeft op verzoek ook rondleidingen buiten de reguliere openingstijden van het museum om. Het educatieprogramma wordt de laatste tijd minder afgenomen, omdat het vervoer van scholen naar SIEMei soms een probleem is. Een vermeerdering van openingsuren is voor SIEMei in verband met bezetting met vrijwilligers lastig. Vermeld wordt dat men ook een sociaal-maatschappelijke functie uitvoert, waardoor ook op andere momenten vaste vrijwilligers terecht kunnen.

Het bestuur is van mening dat in 15 jaar een goed museum is neergezet, waarop men trots is. Men verwacht enige steun van de gemeente en daarom vraagt SIEMei aan de gemeente enige comfort door zekerheid te krijgen over een structurele subsidie. Daarnaast wil het bestuur meer aan opleidingen gaan doen. Er is voor het bestuur wel behoefte aan een soort klaslokaal om mensen te ontvangen en uitleg te geven. Dit is een groot gemis. Vooral voor de cultuureducatie op scholen is dit van belang.

Conclusies

In het verleden heeft het bestuur van SIEMei onderzocht of het verkrijgen van een officiële erkenning mogelijk zou zijn. Destijds is de conclusie getrokken dat dit niet het geval is, omdat niet aan de eisen kon worden voldaan. Recent is door het bestuur opnieuw bekeken of SIEMei kan voldoen aan de eisen die worden gesteld aan een registratie. Hiervoor is de handleiding Museumnorm geraadpleegd. Het bestuur trekt wederom de conclusies dat SIEMei niet kan voldoen aan de uitgangspunten en voorwaarden. Deze zijn voor de vrijwilligers niet uit te voeren. Het werken met beroepskrachten kan niet worden betaald en de combinatie vrijwilligers en beroepskrachten heeft voor het bestuur geen voorkeur.

Toekomst SIEMei op het terrein van de Noordkade

In 2009 is museum SIEMei gestart op de Noordkade. Sindsdien is er sprake van een organische transitie van een voormalig terrein met fabrieken voor de veevoederbranche naar een gebied met leisure, kunst en cultuur en bedrijven die een relatie hebben met food.

In 2014 is de eerste fase van het kunst- en cultuurcluster in gebruik genomen. In 2018 is daaraan het theater toegevoegd. Anno 2024 is er sprake van een enorme toename aan bedrijven en activiteiten en is er nog steeds sprake van een enorme dynamiek en grote bezoekersaantallen.

Op dit moment speelt een heroriëntatie op het gebruik en de bestemming van bepaalde panden op het terrein Noordkade. Voorbeelden zijn de MPF-toren, waarin een chocoladefabriek wordt gevestigd en de huisvesting van de redacties van de samenwerkende lokale omroepen in een deel van de panden naast museum SIEMei. Dit laatste heeft mede geleid tot de wens van de eigenaar van de Noordkade om een soort mediapark te bouwen/te realiseren.

In het kader van dit onderzoek is het van belang kennis te hebben van de plannen van de eigenaar met betrekking tot de positie van SIEMei en een doorkijk te krijgen naar de toekomst. Met andere woorden: blijft museum SIEMei op de Noordkade gehuisvest en kan dit museum op termijn groeien? En wat betekent dit dan financieel?

Op 18 maart 2024 heeft een gesprek plaatsgevonden met de heer S. van de Ven, eigenaar van de Noordkade. De heer Van de Ven is een van de oprichters van museum SIEMei uit 2009. Hij vindt dat het ontwikkelen van cultureel erfgoed vanuit een economische waarde alleen kan plaatsvinden als goed wordt nagedacht over de maatschappelijke waarden die een gebouw of een terrein kunnen opleveren. Alleen als er een zeker draagvlak wordt bereikt, kan gestart worden met nieuwe initiatieven. Door SIEMei vanaf het begin te ondersteunen en te omarmen, ontstond er reuring en een zeker vliegwieltje op de Noordkade. Mondeling is destijds afgesproken dat SIEMei 5 jaar lang deze museumactiviteit mocht uitvoeren zonder enige betaling van huur. De tegenprestaties waren het schoonhouden van het terrein en het begeleiden van het parkeren. Na 15 jaar heeft de zogenaamde organische groei veel gebracht op de Noordkade, maar is er sprake van verandering.

In totaal gaat het om 1.200 m² (ruimten bij SIEMei, de Schets en ROEM) die eenvoudig commercieel verhuurd kunnen worden. De heer Van de Ven wil deze gebouwen anders gaan inzetten en hij wil een ‘toren’ op de bestaande gebouwen plaatsen voor starters, kantoren en voor mediapartners. Op de begane grond komen publieksruimten, waar ook museum SIEMei met een werkplaats een plaats krijgt. De collectie kan echter volgens hem op een andere manier worden gepresenteerd. Hij ziet voor zich dat de collectie over het gehele terrein (buiten en binnen) kan worden gepositioneerd. Dan kan de collectie ook worden uitgebreid en wordt het geven van rondleidingen in zijn beleving interessanter. Op deze manier wordt het museum toekomstbestendig en ontstaat er een betere dynamiek.

De heer Van de Ven geeft verder aan dat hij het gebouw wenst te verduurzamen. Ook is de tijd gekomen dat SIEMei huur gaat betalen. Vanaf 2009 is er eigenlijk sprake van sponsoring door de eigenaar. Hij vraagt tenslotte aan de gemeente hoeveel waarde zij aan museum SIEMei hecht.

Museum SIEMei en cultuureducatie

Vooraf

In de gemeente Meierijstad is Cultuurskade Meierijstad actief. Cultuurskade Meierijstad is een onderwijsloket voor het primair en het voortgezet onderwijs. De vraag naar cultuureducatie van het onderwijs komt hier samen met het culturele aanbod in de gemeente en daarbuiten. Met andere woorden: de vraag naar kunst en cultuur in het onderwijs wordt in relatie en in verbinding gebracht met het aanbod (lokaal en regionaal).

Is er een relatie tussen SIEMei en Cultuurskade Meierijstad?

Cultuurskade Meierijstad en SIEMei hebben een goede relatie op het gebied van erfgoededucatie. In samenwerking met Erfgoed Brabant is het project ‘Overgisteren’ ontwikkeld. Dit project wordt door het onderwijs als goed beoordeeld. De ambitie van beide partijen is om dit project structureel op te nemen in het Kunstmenu van Cultuurskade.

Door het gebrek aan vrijwilligers bij SIEMei worden momenteel minder lessen aangeboden dan wenselijk is en kan het (nog) niet worden verwerkt in het Kunstmenu.

Het project ‘Overgisteren’ wordt overigens ook aangeboden door Museum Jan Heestershuis en Museum van Brabantse Mutsen en Poffers, zodat zoveel mogelijk leerlingen in de eigen lokale omgeving een museum kunnen bezoeken.

Museum SIEMei en ONS Welzijn

Vooraf

Naast de museale activiteiten van SIEMei vervult de stichting nog een andere rol. De stichting biedt aan inwoners de gelegenheid op een zinvolle manier activiteiten en vrijwilligerswerk uit te voeren. Verder voert de stichting op verzoek van verenigingen, instellingen, bedrijven en gemeente ondersteunende werkzaamheden uit. Daarvoor worden offertes gemaakt en hierdoor worden gelden gegenereerd.

Is er een relatie tussen SIEMei en ONS Welzijn?

ONS Welzijn verwijst mannelijke inwoners van Meierijstad naar SIEMei om vrijwilligerstaken uit te voeren. ONS Welzijn is van mening dat de locatie op de Noordkade en het museum en de werkplaatsen zelf een fantastische omgeving zijn voor inwoners die hun vrije tijd efficiënt willen besteden. Buiten deze verwijfsfunctie hebben SIEMei en ONS Welzijn geen relatie.

Gevraagd is of SIEMei ook kan dienen als een laagdrempelige inloopvoorziening, zoals dit ook plaatsvindt met D'n Doortrapper aan het Bolkenplein in Veghel. Voorheen was dit een dagbestedingslocatie van GGZ Oost-Brabant. Deze heeft de locatie vanwege een wijziging in het aanbod afgestoten. Omdat het echter een waardevolle voorziening in Meierijstad is, heeft ONS welzijn besloten hier een laagdrempelige inloopvoorziening van te maken. Inwoners hebben hier, zonder indicatie, een fijne en zinvolle dagbesteding die aansluit bij hun mogelijkheden, wensen en behoeften.

ONS Welzijn ziet SIEMei als een mogelijke voorziening voor een laagdrempelige inloopvoorziening. Zeker voor de doelgroep mannen. De kosten die hiermee gemoeid gaan worden geraamd op ongeveer € 50.000,-. Dit is mede afhankelijk van het aantal dagen opvang, het aantal deelnemers, de inzet van beroepskrachten etc.

Opgemerkt wordt dat met het realiseren van een laagdrempelige inloopvoorziening een verschuiving kan plaatsvinden van de museumfunctie en dat hierin dus een verandering kan optreden. Dat betekent deels een andere functie voor SIEMei en een andere rol en verantwoordelijkheid voor het bestuur en de vrijwilligers

Relatie met de erfgoedvisie

Vooraf

De erfgoedvisie Meierijstad van 2021 bestaat uit een visie en een uitvoeringsprogramma. Deze zijn vertaald naar zes thematische beleidsspeerpunten:

1. De basis op orde brengen en houden.
2. Ontwikkelen: erfgoed en ruimte.
3. Toegankelijk en beleefbaar maken van erfgoed.
4. Inspiratie en richting bieden aan maatschappelijke opgave.
5. Kennisontwikkeling en kennisoverdracht.
6. Samenwerken.

Kennisontwikkeling en overdracht

In de erfgoedvisie staat dat kennisontwikkeling en -overdracht wezenlijke onderdelen zijn van erfgoed en van groot belang voor het draagvlak en de betrokkenheid van inwoners. Erfgoedbehoud begint bij zichtbaarheid en toegankelijkheid. Daarin kunnen musea een belangrijke rol vervullen.

Om erfgoed als kennisbron in te kunnen zetten wordt het belangrijk geacht om het erfgoed goed in kaart te brengen. Musea kunnen een rol vervullen om te voorkomen dat het erfgoed verloren gaat. Zij kunnen bijdragen om de lokale geschiedenis levend te houden door erfgoededucatie, beleving en inspiratie. Op deze manier draagt erfgoed bij aan de leefbaarheid van de lokale gemeenschappen.

Erfgoededucatie en de relatie met PO en VO

In 2006 definieerde de Onderwijsraad erfgoededucatie als “onderwijs met en over cultureel erfgoed.” De raad benadrukte dat de kracht van erfgoededucatie ligt in het omgevingsonderwijs: het leren binnen en over je eigen leefomgeving. Erfgoededucatie is geen vakgebied, maar als onderdeel van het leergebied Kunstzinnige Oriëntatie te vinden in de kerndoelen voor het primair onderwijs: ‘De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed’. In het voortgezet onderwijs is er geen apart kerndoel rondom erfgoed geformuleerd. Erfgoededucatie is daar verweven in de domeinen kunst en cultuur en mens en maatschappij (geschiedenis en burgerschapsvorming). Zowel in het basis- als voortgezet onderwijs leent cultureel erfgoed zich voor een vakoverstijgende benadering.

Wat gebeurt er in Meierijstad?

Cultuurlade Meierijstad, het loket voor cultuureducatie in de gemeente Meierijstad biedt o.a. een erfgoedmenu met projecten van Erfgoed Brabant aan, waar de scholen in Meierijstad gebruik van kunnen maken: Musea SIEMei, Museum van Brabantse mutsen en poffers en Museum Jan Heestershuis vervullen hierin een rol bij onder andere het project ‘Overgisteren’. Museum SIEMei heeft vervolgens nog een rol als het gaat om de historie van de CHV in Veghel. Museum Sint Antoniusmolen vervult een educatieve rol m.b.t. het functioneren van de molens in Nederland en bij de rol in WOII.

Project ‘Overgisteren’ Cultuurlade Meierijstad

In het kader van erfgoededucatie heeft Cultuurlade samen met SIEMei en lesprogramma ontwikkeld en dat heet ‘Overgisteren’. De volgende leerdoelen zijn geformuleerd:

- ✓ De leerling kan begrippen rondom erfgoed herkennen: vroeger, oud, nieuw, bewaren, bijzonder, voorzichtig, van jezelf, van iedereen.
- ✓ De leerling kan met zijn/haar zintuigen eigenschappen van erfgoed onderzoeken en beschrijven.

- ✓ De leerling kan onderdelen van het verhaal dat hoort bij het erfgoed navertellen of naspelen.
- ✓ De leerling kan bij een eigen persoonlijk voorwerp aan een ander vertellen wat dit betekent voor zichzelf.
- ✓ De leerling kan voorzichtig omgaan met erfgoed.

Leergebieden zijn geschiedenis, taal, rekenen, handvaardigheid, tekenen, muziek en spel. ‘Overgisteren’ sluit aan bij de gebruikelijke manier van kleuteronderwijs, waarbij de klas een aantal weken met een thema bezig is.

Overzicht deelname

In onderstaande tabel wordt het bezoek van scholen, groepen en leerlingen aan SIEMei weergegeven. Vanwege Corona was een aantal jaren geen of nauwelijks sprake van museumbezoeken.

SIEMei			
Jaar	School	Groep	Deelnemers
2022	't Ven	2	24
	't Ven	2	24
	Maria ter Heide	groep 1/2	24
	Kompas	groep 1/2	18
	Nicolaas	groep 1/2	20
	De Pionier	1-feb	24
	De Pionier	1-feb	24
2020	Cultuurstad College	1	24
2019	Kompas	groep 1/2	16
	Petrus en Paulus	groep 1/2	20
2018	De Tuimelaar	1/2	24
	De Tuimelaar	1/2	24
	De Ieme	1/2	24
	De Ieme	1/2	24
	De Ieme	1/2	24
2017	De Uilenbrink	1	24
	De Uilenbrink	1/2	24
	Maria ter Heide	1/2	24
	Maria	1/2	24
	Maria	1/2	24
	Nicolaas	1/2	16
	Petrus en Paulus	1/2	17
	Antonijs	1/2	24
2016	De Uilenbrink	1	24
	De Uilenbrink	1	24
	Kompas	1/2	16

Onderzoek andere musea in Meierijstad

Vooraf

In Meierijstad zijn meerdere musea actief. Hierbij dient de kanttekening te worden gemaakt dat elke inwoner die een bepaalde verzameling heeft en deze ontsluit ten behoeve aan anderen, zichzelf een museum kan noemen. De term museum is niet beschermd en daarom voor iedereen vrij te gebruiken. Uit onderzoek blijkt dat er verschillende definities worden gehanteerd van het begrip museum.

Definitie

Tijdens de ICOM General Conference in Praag in 2022 is de nieuwe internationale museumdefinitie door de internationale museumgemeenschap met een meerderheid van 92% aangenomen. De Museumvereniging steunt de onderstaande definitie, een belangrijke graadmeter voor wat een museum is en wat het museum betekent voor de maatschappij. De vastgestelde internationale museumdefinitie luidt:

‘Een museum is een permanente instelling zonder winstoogmerk, in dienst van de samenleving, gericht op het onderzoeken, verzamelen, bewaren, interpreteren en tentoonstellen van materieel en immaterieel erfgoed. Musea zijn openbaar, toegankelijk en inclusief en bevorderen diversiteit en duurzaamheid. Ze werken en communiceren ethisch, professioneel en met participatie van gemeenschappen. Musea bieden een verscheidenheid aan ervaringen met het oog op educatie, genoeg, reflectie en kennisuitwisseling.’

Wat zijn de rechtspersonen?

De meeste musea in Meierijstad kennen de stichting als rechtspersoon. Enkeligen hebben een BV of eenmanszaak als rechtsvorm. In Meierijstad is één museum onderdeel van de gemeentelijke organisatie.

Zijn de musea openbaar goed toegankelijk?

De meeste musea zijn op zondagen en/of op afspraak open. Er is daardoor sprake van een beperkte toegankelijkheid. De musea die een cultuureducatie programma kennen zijn meerdere dagen in de week open en kunnen zonder afspraak worden bezocht.

Hoe moeten we de musea in Meierijstad beschouwen en indelen?

De musea in Meierijstad kunnen worden ingedeeld in de volgende categorieën.

1. Museum met een erkende registratie.
Museum Jan Heestershuis is het enige geregistreerde museum in Meierijstad. Dit museum heeft een educatief programma, ruimere openingstijden en werkt met beroepskrachten (aangevuld met vrijwilligers). Dit museum is meerdere dagen in de week open. En heeft verplichtingen op grond van de registratie. Museum Jan Heestershuis is het enige museum in Meierijstad dat voldoet aan de nieuwe internationale definitie van een museum.
2. Musea met een educatief programma, ruimere openingstijden en uitsluitend vrijwilligers.
Een aantal musea kent een educatief programma voor het onderwijs, waarbij wordt samengewerkt met Cultuurskade Meierijstad. Er ligt een relatie met het erfgoed. Deze musea zijn ook meerdere dagen in de week open. De activiteiten worden uitgevoerd door vrijwilligers. Dit zijn de volgende musea:
 - a. Museum SIEMei;
 - b. Museum Hoeve Strobol;
 - c. Museum van Brabantse Mutsen en Poffers (Paulus Gasthuis)
3. Musea ontstaan uit hobby en verzamelen van objecten
Dit zijn musea ontstaan door het verzamelen van bijvoorbeeld blikken, poppen, jukeboxen en oldtimers. In de meeste gevallen zijn deze musea beperkt (vaak op zondag of op afspraak) opengesteld voor publiek. Een educatief programma ontbreekt. Er is ook geen relatie met cultureel erfgoed.

Conclusies

1. Museum Jan Heestershuis heeft een erkende registratie.
2. De overige musea in Meierijstad kunnen in drie categorieën worden verdeeld.
3. Museum Jan Heesters huis, hoeve Strobol, SIEMei en Paulus Gasthuisjes hebben een educatieprogramma in samenwerking met Cultuurskade Meierijstad.
4. De meeste musea hebben een hobbyachtig karakter, hebben zeer beperkte openingstijden en hebben geen educatief programma.
5. Het subsidiëren van museum SIEMei in de huisvestingskosten schept een precedent ten opzichte van andere musea, die eenzelfde educatief programma uitvoeren als SIEMei.

Bijlage 1 Vragenlijst aan de musea

1. Gegevens van uw museum

Naam van het museum: _____
Adres: _____
Postcode en woonplaats: _____
Contactpersoon: _____
Mailadres: _____

2. Bezoekersaantallen

Hoeveel bezoekers in 2022: _____
Hoeveel bezoekers in 2023: _____

3. Openingstijden

Welke dagen is het museum open? _____
Wat zijn de openingstijden? _____

4. Financiële gegevens

Is het museum uw eigendom? _____
Wordt het museum gehuurd? _____
Zo ja, wat bedraagt de huur per jaar? _____
Wat bedraagt de entree? _____

Heeft u een jaarrekening 2022 en 2023? Kan deze worden toegestuurd?

5. Educatie

Heeft uw museum een educatie programma voor jongeren/scholen?

6. Beroepskrachten en vrijwilligers

Hoeveel beroepskrachten (betaald) heeft u in dienst? _____

Hoeveel vrijwilligers heeft werken in het museum _____

Bijlage 2 Antwoorden musea

Museum	Rechts-Persoon	Bezoekers	Openingstijden	Entree	Eigendoms-situatie	Educatief programma	Personeels-bestand
Hoeve Strobol	Stichting	2022: 1900 2023: 2200	1 april – 1 november Do/vr/za/zo	€ 8,- p.p.	Huurt van fam. € 1,- per jaar	1 programma met alle scholen basisonderwijs	17 vrijwilligers
Blikkenmuseum *	-	-	-	-	-	-	-
Smederij/Ahrend	Stichting	Niet bijgehouden	Alleen op afspraak	Gratis	Ahrend	nee	Vrijwilligers van PG huisjes
Mutsen- en poffers	Stichting	2022: 537 2023: 715	Di t/m zaterdag 10.00 – 16.00 uur Zonder afspraak	€ 2,- p.p.	Huurt van gemeente € 27.000 per jaar	Ja, 2 programma's Groepen 1 en 5 basisonderwijs	10 vrijwilligers
Jan Heestershuis	Onderdeel gemeente	2022: 2320 2023: 4003	Di t/m zondag 13.00 - 17.00 uur	€ 3,- p.p. Gratis: t/m 18 jaar Museumkaart Vrienden ICOM-kaart	Gemeente	Ja, diverse programma's Scholenbezoek	2 beroepskrachten 23 vrijwilligers
Autosalon Doornhoek **	BV	Wordt niet bijgehouden	April- november Zondag 11.00 – 17.00 uur	€ 7,50	Eigendom familie	Geen programma	Eigen familie
Jukeboxmuseum	Prive/ éénmanszaak	Wordt niet	Elke zondag	€ 5,- p.p.	Woont op landgoed	Geen programma	Eigen familie

		bijgehouden Wel rondleidingen	13.00 – 16.00 uur	Kinderen € 2,50	Privé eigendom		
Museum van de Oever *** (handwerken en poppen)	Eenmanszaak	-	-	-	-	-	-
Email-museum							
Geronimo museum	Stichting	Geen info	Elke zondag 11.00 – 16.00 uur en Op aanvraag	€ 4,- p.p. t/m 6 jaar gratis	Huurt van private partij	Programma via Cultuurkade	1-3 vrijwilligers

*Geen formulier ingeleverd. Wenst verder geen info te verstrekken. Niet nodig.

** Geen formulier ingeleverd. Telefonisch gegevens opgevraagd. Fam. Wenst geen nadere info te verstrekken.

*** Mevr. heeft gebeld. Mede gelet op haar leeftijd is het de vraag of het museum wordt voortgezet. Worden geen gegevens aangeleverd.

Bijlage 3 Motie

MOTIE VREEMD AAN DE ORDE VAN DE DAG

Onderzoek (financiële) ondersteuning Stichting Industrieel Erfgoed Meierij

De raad van de gemeente Meierijstad in vergadering bijeen op 25 januari 2024

Constaterende dat:

- De Stichting Industrieel Erfgoed Meierij (SIEMei) het doel heeft om het industriële erfgoed (materieel en cultureel) van de gemeente Meierijstad te verankeren en te onderhouden in onze gemeente;
- SIEMei de collectie oude industriële apparaten onderhoudt, restaureert en in het museum aan de Noordkade tentoonstelt;
- Het museum SIEMei een aanzuigende recreatieve werking heeft met jaarlijks zo'n 3500 betalende (recreatieve) bezoekers;

Overwegende dat:

- De stichting via diensten het overgrote deel van haar budget bij elkaar verdient;
- De stichting zonder subsidie en/of (financiële) ondersteuning van de gemeente geen continuïteit kan garanderen, ondanks alle inzet van de vrijwilligers en ondersteuning van het bedrijfsleven;
- De gemeente Meierijstad trots moet zijn op haar industriële, culturele en materiële erfgoed dat aan de basis van de welstand van onze gemeente heeft gestaan;

Verzoekt het college om:

1. Te onderzoeken of en zo ja welke mogelijkheden er zijn om als gemeente de Stichting Industrieel Erfgoed Meierij (financieel) te ondersteunen.
2. De raad voor 1 april 2024 over de uitkomst van dit onderzoek te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag,

Fractie CDA Meierijstad Fractie Hart Fractie HIER Fractie Lokaal D66

Bijlage 4 Criteria Museumnorm

	Criteria	Toelichting
1	Ethische Code voor Musea	De ethische code wordt gewaarborgd. Publicatie in document Ethische Code Musea. Hierin staan criteria en richtlijnen waaraan musea en personeel zich moeten houden.
2	Not-for-profit beginsel	De statuten benoemen de museale doelen en het uitgangspunt dat eventuele winst ten goede komt aan de museale doelen
3	Beleidsplan	Het museum staat ten dienste van de samenleving en vertelt verhalen aan bezoekers aan de hand van de collectie. Om dit over langere periode te kunnen blijven doen, stelt het museum een beleidsplan op voor een bepaalde periode (drie, vier of vijf jaar) met een bijpassende begroting.
4	Financiële verantwoording	Een jaarrekening zoals we dit bij grote professioneel culturele organisaties opvragen. Een staat van baten en lasten, bestemmingsreserves en een balans met een overzicht van de bezittingen, de schulden en het eigen vermogen van een organisatie op een bepaald moment.
5	Goed bestuur	Het museum licht toe hoe de Governance Code Cultuur (GCC) door het bestuur/rvt en directie toegepast wordt.
6	Veiligheidszorg	Het museum beschikt ten minste over instructies en procedures m.b.t het handelen in geval van nood (BHV/CHV), waaronder een ontruimingsplan. Het museum hanteert een planning voor training en oefening en registreert (bijna) incidenten. Voorts zorgt het museum voor passende middelen en voorzieningen voor zowel BHV als CHV
7	Personeels- en vrijwilligersbeleid	Personeels- en/ of vrijwilligersbeleid of ander document waarin dit beschreven wordt. De Code Diversiteit & Inclusie is een gedragscode om een inclusief klimaat te realiseren binnen het museum. De code stelt essentiële basisstappen voor om de diversiteit en inclusie te bevorderen binnen de organisatie.
8	Collectieplan	Het collectieplan beschrijft in ieder geval de samenstelling en waardering van de materiële en immateriële collectie en het beleid ten aanzien van verwerven en afstoten, registratie, documentatie en digitalisering, onderzoek en behoud en beheer. Het collectieplan beschrijft ook de samenstelling, positionering en waardering van de collectie, inclusief een beschrijving van de aard en omvang van de kerncollectie van het museum. Het collectieplan is meerjarig en wordt periodiek geactualiseerd.
9	Verantwoord afstoten	Het afstoten van collectieonderdelen wordt beschouwd als een onderdeel van professioneel collectiebeheer.

		De Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) is een instrument voor zelfregulering en een praktisch verlengstuk van de afstotingsparagraaf in de Ethische Code voor Musea. Het geeft aan met welke aspecten een museum rekening dient te houden bij het opstellen en uitvoeren van een afstotingsbeleid. Het afstotingsbeleid is onderdeel van het collectieplan.
10	Herkomstonderzoek	Het museum doet voorafgaande aan de verwerving van een object zijn uiterste best om de herkomst van het object vast te stellen en verwerft geen objecten waarbij sprake is van redenen tot twijfel over de herkomst. Het museum is op de hoogte van de herkomstgeschiedenis van de objecten in zijn collectie. De Ethische Code voor Musea beschrijft het zorgvuldigheidsprincipe (due diligence) als de verplichting om alles in het werk te stellen om de feiten per geval vast te stellen. Het gaat hierbij met name om de identificatie van de herkomst en de eigendomsgeschiedenis van een object dat voor aanschaf of gebruik wordt aangeboden.
11	Collectieregistratie en informatieplan	Een collectieregistratie volgens minimale standaard omvat een geautomatiseerde registratie van alle objecten met objectnummer, objectnaam, de verwervingsgegevens (verwervingsmethode, verwervingsdatum en persoon/organisatie van wie het object verworven is) en standplaats. Het informatieplan beschrijft de doelen van het museum ten aanzien van informatie over de collectie. Beschreven wordt welke informatie het museum m.b.t. de collectie verwerft en wil verwerven en hoe men deze informatie beheert en gebruikt, en welke verbeteringen men hierin wil aanbrengen.
12	Continuïteit in behoud	Het museum heeft een vastgestelde werkwijze ter bevordering van het behoud van de collectie. Deze werkwijze is gebaseerd op de risico's voor de collectie op het terrein van preventieve en actieve conservering. Denk bijvoorbeeld aan: materiaalbeheer, conditiecontroles, beheer klimaat- en licht omstandigheden en restauratie.
13	Onderzoek	Onder onderzoek naar de collectie valt zowel onderzoek voor tentoonstellingen en het educatieve aanbod als onderzoek voor (wetenschappelijke) publicaties.
14	Inclusie & toegankelijkheid	De Code Diversiteit & Inclusie is een gedragscode om een inclusief klimaat te realiseren binnen het museum. Een museum moet stappen ondernemen om toegankelijker te worden voor mensen met een beperking. Er hoeven geen maatregelen genomen worden die 'onevenredig belastend' zouden zijn. Het gaat ook om eenvoudige zaken zoals een respectvolle bejegening, het gebruiken van begrijpelijke taal en het weghalen van drempels.
15	Openstelling	Het museum is open op vaste tijden en/of gedurende regelmatige periodes
16	Presentatiebeleid	Het presenteren van de collectie reikt verder dan het tonen van stukken op een fysieke locatie. In het presentatiebeleid

		dient dan ook de beoogde inzet van digitale middelen te worden toegelicht. Evenals een beschrijving van de gemaakte afwegingen m.b.t. de aansluiting tussen de programmering en de diversiteit van het publiek.
17	Educatiebeleid	Musea hebben met hun collectie een taak bij te dragen aan de kennis en kunde van leerlingen in alle fases van het onderwijs. In het educatiebeleid beschrijft het museum in hoeverre het aansluit bij de taak als leerinstituut en hoe het bijdraagt aan de cognitieve, creatieve en sociale ontwikkeling van kinderen.